

פתיחה לפרק "חמש עשרה נשים"

עֲרֹנֹת אִשָּׁת אַחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹנֹת אַחִיךָ הוּא. (ויקרא יח, טז)
 פִּי יִשְׁבּוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אִשָּׁת הַמֵּת
 הַחֹרֶצָה לְאִישׁ זֶר יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחְהָ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה.
 (דברים כה, ה)

שבשל ההתנגשות של מצות ייבום עם איסורים אחרים אין מקיימים אותה בפועל, ובמקום זה חולץ אחי המת לאשת המת. שאלה אחרת כתחום זה היא: האם במקרה של "פגיעה" באיסור עריות מתבטלת חובת הייבום לגבי אח זה לחלוטין, או שהאיסור הוא לגבי אותה אשה בלבד, ולכן יש אפשרות, מעשית או לפחות עקרונית, לייבם אשה אחרת של אותו אח שמת ("צרת ערוה").

כדי לברר את הבעיות הללו לגופן יש צורך בהבנה יסודית ועקרונית כיצד ומתי מחייבת התורה לנהוג כאשר יש התנגשות בפועל של שתי מצוות, כאשר יחד עם קיום מצוה מסויימת נעשה גם איסור.

בירורן של השאלות הללו, וההשלכות המעשיות הנובעות מהן, הוא עיקר עניינו של פרק זה.

דין הייבום קשור מעצם מהותו בתופעה בלתי רגילה: אף כי כרגיל אסור לאדם לשאת את אשת אחיו גם לאחר שמת האח או לאחר שגירש את אשתו, הרי כאשר אין לו לאח שמת צאצאים מצוה על אחיו לשאת את האשה הזו. התורה מבטלת איפוא איסור חמור של עריות על ידי מצנת הייבום.

אחת הבעיות המעשיות המתעוררות לגבי ייבום היא: באיזו מידה מפקיעה מצות הייבום גם איסורי אישות אחרים שבין היבם ובין אשת האח המת (היבמה).

מסורת חכמים בענין זה היא חד-משמעית: אין מצות ייבום מבטלת אלא את איסור אשת אח בלבד, אבל שאר איסורי עריות אינם בטלים. אולם נשאר מקום לברר מהי ההגדרה ההלכתית המדוייקת של מסורת זו: האם הכוונה היא שמצות הייבום איננה חלה עוד, ואיסור אשת אח נשאר במקומו (כמו לגבי אשת אח שיש לו בנים), או שמא מצות הייבום חלה בעיקרה, אלא